

УДК 349.4 (477)

Т. В. ЛІСОВА

Тетяна Вікторівна Лісова, кандидат юридичних наук, доцент, доцент Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

ВІДНОВЛЕННЯ ЗЕМЕЛЬ: ЕКОНОМІЧНИЙ ТА ПРАВОВИЙ АСПЕКТИ

Згідно зі ст. 14 Конституції України земля є основним національним багатством, що перебуває під особливою охороною держави.

Відповідно до Основних засад (стратегії) державної екологічної політики України на період до 2020 р., затвердженої Законом України від 21 грудня 2010 р. № 2818-VI, стан земельних ресурсів в Україні близький до критичного¹.

Останнім часом у наукових колах домінує позиція, згідно з якою завдання щодо охорони і раціонального використання земель і безпосередньо ґрунтів повинні вирішуватися на стику різних наук: економічної та юридичної. Окремі науковці наголошують навіть на економіко-організаційних (до яких входить і нормативно-правове регулювання) аспектах проблеми посилення ролі економічних стимулів і санкцій щодо забезпечення охорони земель, раціонального використання ґрунтово-ресурсного потенціалу та державного регулювання земельних відносин в аграрному секторі економіки².

Правові проблеми відновлення земель є надзвичайно актуальними в сучасних умовах. Серед українських вчених особливо слід виокремити праці з даної тематики П. Ф. Кулинич, О. П. Куцевич, А. Л. Місінкевич, В. В. Носіка, С. В. Хомінець та ін. Не менш значним у дослідження питань раціонального використання, а також відновлення земель, є й внесок фахівців аграрної галузі, представників економічної науки тощо. Так, особливу увагу проблемам охорони та відновлення земель приділено у працях С. А. Балюка, А. В. Кучера, В. В. Медведєва, С. М. Остапчука, А. М. Третяка.

Отже, **метою** даної статті є порівняльний аналіз відновлення земель в економічному аспекті та як правової категорії.

Очевидно, що економічна наука спрямована на розв'язання соціально-економічних завдань насамперед в аграрному секторі держави. Як наголошують фахівці-економісти, актуальність проблеми відтворення (відновлення) родючості ґрунтів обумовлена гострими протиріччями між необхідністю забезпечення сталого розвитку аграрного сектора економіки та інтенсивним розвитком ґрунтово-деградаційних процесів, що унеможливають стале відтворення (відновлення) родючості ґрунтів³.

Відповідно до розпорядження Кабінету Міністрів України «Про схвалення Стратегії розвитку аграрного сектора економіки на період до 2020 року» від 17 жовтня 2013 р. № 806-р одним із пріоритетних напрямів досягнення стратегічних цілей є стимулювання до раціонального і ефективного використання земель сільськогосподарського призначення та підвищення рівня екологізації сільськогосподарського землекористування⁴. Таким чином, названий напрям розвитку аграрного сектора економіки спрямований як на охорону, так і відновлення родючості земель, у тому числі ґрунтів.

Зазначене підтверджує і зміст розпорядження Кабінету Міністрів України «Про схвалення Концепції Державної цільової програми розвитку аграрного сектору економіки на період до 2020 року» від 30 грудня 2015 р. № 1437-р⁵. Так, одним із завдань, передбачених даною Концепцією, є здійснення заходів боротьби з деградацією сільськогосподарських земель та опустелюванням, включаючи проведення моніторингу й агрохімічної паспортизації, консервації малопродуктивних і техногенно забруднених земель, запровадження енергозберігаючих та енергоощадних технологій, а також сучасних систем живлення, відновлення та розвитку систем меліорації. Адаже складна ситуація в аграрному секторі економіки викликана, як зазначається у даній Концепції, високим рівнем розораності, деградації сільськогосподарських земель. У результаті виконання зазначеної Концепції прогнозується збільшення обсягів виробництва сільськогосподарської продукції внаслідок зменшення площі деградованих сільськогосподарських угідь, удосконалення їх структури тощо. Таким чином, йдеться про відновлення земельних ресурсів як основного засобу виробництва, а, отже, як

джерело отримання прибутку. Адаже збільшення обсягів виробництва, зростання прибутку, мають пряму залежність від стану та якості земель.

Як справедливо наголошується у наукових працях, одним із пріоритетних напрямів новітньої державної аграрної політики повинно бути вирішення економічних проблем раціонального використання, охорони та збереження родючості ґрунтів, запобігання розвитку деградаційних процесів, а також гарантування екологічної й продовольчої безпеки країни⁶. Проте, як зазначають фахівці, спостерігається досить низька ефективність економічного механізму щодо вирішення проблеми збереження родючості ґрунтів⁷. Отже, в державі необхідно розбудовувати дієвий економічний механізм охорони та відновлення земель. Спеціалістами-грунтознавцями пропонується застосування еколого-соціо-економічного підходу. Відповідно до зазначеного підходу, необхідно враховувати можливості природного потенціалу ґрунту витримувати антропогенне навантаження й забезпечувати відтворення цього потенціалу та нормальне функціонування екосистеми; екологобезпечне й ефективне використання ґрунтових ресурсів має забезпечувати підтримання екологічної рівноваги й збереження агроландшафтів та нормальні умови для життя й відтворення селянства⁸.

Зазначимо, що сучасна економічна теорія розглядає землю як один із трьох чинників виробництва: земля – праця – капітал. Земля є вихідним фактором виробництва, без якого здійснювати матеріальне виробництво неможливо. Слід підкреслити, що сьогодні до наукового обігу введено поняття «земельний капітал». Так, на думку А. М. Третяка, земельний капітал є сукупністю благ (земельних), якими розпоряджається людина (або які вона може використовувати) і які являють собою синтез природної енергії в різних формах та людських здібностей (праця, інтелект людини), а також земельні поліпшення та інше природне багатство (шляхова, інженерна, меліоративна інфраструктура), що нерозривно пов'язана із землекористуванням чи ділянкою землі та раніше створене людиною у вигляді матеріальних та нематеріальних засобів, ресурсів, інформації⁹. Складовими земельного капіталу, як наголошує вчений, є: природний капітал (земельні та інші природні ресурси, що невіддільні від землекористування); інтелектуальний капітал у вигляді інтелекту щодо планування використання і охорони земель, здійснення землеустрою та землевпорядкування із визначення цільового призначення і функціонального використання, формування права власності на земельні ділянки і права користування ними; майновий капітал (дорожня, інженерна та меліоративна структура тощо)¹⁰. Земля, на думку А. М. Третяка, належить до «універсальних благ»¹¹. Так, земля входить до життєвих благ разом з водою, житлом, продуктами харчування. Крім того, земля належить до трудових благ, як і грошові та матеріальні ресурси, здібності людини, інформація та обладнання. Виступає земля і одним із предметів праці, як і вода та гроші.

Як переконливо стверджує С. М. Остапчук, землі сільськогосподарського призначення відповідають основним ознакам капіталу, якщо вони є об'єктом виробничого процесу та приносять дохід¹². Науковець пропонує власне визначення земельного капіталу як складової природного капіталу. Так, земельним капіталом слід вважати надані у власність або у користування фізичній чи юридичній особі земельні ресурси, наділені природною енергією, щодо яких здійснені землевпорядкувальні та інші види підготовчих робіт та які будуть використані у виробничому процесі¹³. Використання земельного капіталу для отримання доходу передбачає застосування людської праці з метою виробництва суспільних благ. Як переконливо зазначає С. М. Остапчук, однією з особливостей земельного капіталу є необхідність підтримання його біоенергетичного потенціалу¹⁴. Так, усі природні ресурси поділяються на відновлювані та невідновлювані. Відновлювані природні ресурси, на думку С. М. Остапчука, володіють здатністю до самовідтворення під впливом сонячної енергії¹⁵. До останніх належать насамперед землі сільськогосподарського призначення, які вимагають безперервного відновлення їх родючості через використання для виробництва сільськогосподарської продукції.

Доцільно зазначити, що терміни «відновлення» і «відтворення» не є тотожними.

Так, відповідно до Великого тлумачного словника сучасної української мови, термін «відновлювати» означає надавати попереднього вигляду чому-небудь пошкодженому, зіпсованому, зруйнованому¹⁶. Водночас термін «відтворення», зокрема «відтворення природних ресурсів» – штучне підтримання кількості природних ресурсів на певному рівні¹⁷.

У контексті вищевикладеного буде доречно навести думку В. В. Петрова, що відтворенням охоплюється не природний об'єкт як такий (земля, надра, води, ліси і т.п.), а лише його окремі компоненти, що входять до складу даного природного об'єкта (йдеться насамперед про родючість ґрунтів)¹⁸. Як переконує науковець, діяльність людини щодо відтворення природних ресурсів здійснюється в межах природного середовища, за його сприяння, відповідно до його законів розвитку¹⁹.

Вищезазначене дає змогу дійти висновку, що землі відновлюються, а родючість ґрунтів відтворюється.

Доцільно підкреслити, що відновлення можливе не тільки в межах однієї категорії земель. Більшість заходів, передбачених чинним законодавством, стосується саме відновлення земель сільськогосподарського призначення. Йдеться про рекультивуацію порушених земель, консолідацію земель сільськогосподарського призначення, консервацію деградованих і малопродуктивних земель. Слід зазначити, що рекультиваційними заходами, на відміну від консервації деградованих та малопродуктивних земель сільськогосподарського призначення, повинні охоплюватися не лише землі сільськогосподарського призначення, а й землі інших категорій (водного фонду, лісогосподарського призначення, житлової та громадської забудови, рекреаційного призначення, оздоровчого призначення, промисловості та ін.). Так, виокремлюється рекреаційний напрям рекультивуації земель – створення на порушених землях об'єктів відпочинку; водогосподарський напрям – створення в пониженнях техногенного рельєфу чи кінцевій траншеї кар'єру водойм різного призначення; лісогосподарський напрям – створення на порушених землях лісових насаджень різного типу і призначення тощо²⁰.

Слід акцентувати увагу на тому, що для земель іншого цільового призначення відновлення полягає у відновленні інших властивостей землі.

Так, у випадку із землями оздоровчого призначення йдеться про відновлення їх природних лікувальних властивостей.

Землям історико-культурного призначення притаманна також певна специфіка. Як слушно зазначає А. М. Мірошниченко, землями історико-культурного призначення є земельні ділянки, на яких розташовані об'єкти, включені до Державного реєстру нерухомих пам'яток України²¹. Зазначене впливає зі змісту Закону України «Про охорону культурної спадщини» від 8 червня 2000 р. № 1805-III²². Важливим є те, що, як переконливо стверджує О. В. Донець, зазначені землі виступають носієм інформації історичного, археологічного, культурного чи наукового характеру, а також використовуються для організації туризму, проведення науково-дослідних, археологічних робіт із метою отримання певних знань історичного, археологічного, наукового чи культурного характеру²³. Отже, відновлення земель історико-культурного призначення слід розглядати у тісному зв'язку із реабілітацією, ремонтом, реставрацією розташованих на них пам'яток культурної спадщини.

Специфіка відновлення земель природно-заповідного фонду полягатиме у відновленні їх особливої природоохоронної, екологічної, наукової, естетичної, рекреаційної цінності, через яку вони і були в установленому порядку оголошені територіями та об'єктами природно-заповідного фонду України.

Відновлення земель рекреаційного призначення, як це впливає зі змісту ст. 50 Земельного кодексу України, полягає у відновленні їх властивостей для забезпечення організації відпочинку населення, туризму та проведення спортивних заходів.

Одним із актуальних питань на сьогодні виступає співвідношення відновлення та охорони земель. Аналіз земельного законодавства свідчить про нерозривний зв'язок відновлення та правової охорони земель, яка відповідно до Закону України «Про охорону земель» від 19 червня 2003 р. № 962-IV, будучи одним із центральних інститутів земельного права, являє собою систему правових, організаційних, економічних, технологічних та інших заходів, спрямованих на раціональне використання земель, запобігання необґрунтованому вилученню земель сільськогосподарського призначення для несільськогосподарських потреб, захист від шкідливого антропогенного впливу, відтворення й підвищення родючості ґрунтів, підвищення продуктивності земель лісового фонду, забезпечення особливого режиму використання земель природоохоронного, оздоровчого, рекреаційного та історико-культурного призначення²⁴ (ст. 1). Отже, доцільно акцентувати увагу на тому, що даний Закон оперує терміном «відтворення» щодо підвищення родючості ґрунтів.

Окремі статті вищезазначеного Закону присвячено консервації, рекултивізації земель тощо, які є формами відновлення земель. Отже, можна зробити висновок про те, що відновлення земель є одним із напрямів охорони земель.

У зв'язку з вищезазначеним надзвичайно актуальним є питання щодо правової природи відновлення земель.

Загальновідомо, що правові норми утворюють відповідну галузь права через окремі правові інститути. Загальнотеоретичною доктриною встановлено, що правовий інститут як базовий рівень об'єднання норм права визначається наступними ознаками: регулює певний вид однорідних суспільних відносин; є складовою галуззі права; є виокремленою, відносно автономною сукупністю норм галузі; його головна функція полягає в забезпеченні самостійного, цілісного, правового регулювання певного виду суспільних відносин; характеризується особливим предметом, статусом суб'єктів, специфічними поняттями, законодавчими конструкціями²⁵.

Не викликає заперечень той факт, що правова охорона земель характеризується всіма ознаками правового інституту. Однак, як наголошується у правовій доктрині, у складі великих за обсягом правових інститутів можуть утворюватися особливі підрозділи – субінститути, які є сукупністю відносно відокремлених у межах правового інституту норм права²⁶.

До ознак субінституту належать наступні: вони є сукупністю правових норм, елементами системи права. Вони повинні володіти властивостями елемента, перебувати у взаємозв'язку з іншими структурними підрозділами системи. Крім того, субінститут – це певна сукупність норм, тобто в межах даної правової категорії можуть бути розташовані декілька норм, між якими повинна існувати чітка взаємодія, оскільки це єдина, цілісна та завершена правова конструкція²⁷. Однією з ознак субінститутів також є специфіка суспільних відносин, які регулюються відповідним субінститутом права. Як цілком слушно зазначають науковці, субінститут повинен функціонувати в межах окремого правового інституту, виконуючи функцію щодо регулювання певних аспектів суспільних відносин²⁸.

Отже, можна зробити висновок, що правові норми, які регулюють суспільні відносини у сфері відновлення земель, як одного з напрямів охорони земель, можна вважати субінститутом інституту правової охорони земель. Зазначений субінститут, функціонуючи в межах окремого правового інституту правової охорони земель, виконує функцію забезпечення відновлення якісного стану порушених земель як сільськогосподарського, так і не сільськогосподарського призначення.

В економічному ж аспекті йдеться про відновлення земельного капіталу. В умовах ринкової економіки значення ресурсів, ступінь їхньої корисності, попит та пропозиція відтворюються за допомогою економічної категорії «вартість» або «ціна». Адже збільшення ринкової вартості земель залежить від їх якісного стану.

¹ Основні засади (стратегія) державної екологічної політики України на період до 2020 року : Закон України від 21 грудня 2010 р. № 2818-VI // Відомості Верховної Ради України. – 2011. – № 26. – Ст. 218.

² Економічне забезпечення відтворення родючості ґрунтів: рекомендації [Текст] / А. В. Кучер, О. В. Анісімова, І. В. Казакова, Л. В. Гапеев; ред. чл.-кор. АЕНУ А. В. Кучер. – Х. : Смуґаста типографія, 2015. – С. 17.

³ Сучасні напрями економічного дослідження відтворення родючості ґрунтів у сільському господарстві [Текст] / С. А. Балюк, А. В. Кучер, Л. Ю. Кучер, О. В. Анісімова // Рациональне використання ґрунтових ресурсів і відтворення родючості ґрунтів: організаційно-економічні, екологічні й нормативно-правові аспекти : колективна моногр. / ред. акад. НААН С. А. Балюк, чл.-кор. АЕНУ А. В. Кучер. – Х. : Смуґаста типографія, 2015. – С. 56.

⁴ Про схвалення Стратегії розвитку аграрного сектора економіки на період до 2020 року: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 17 жовтня 2013 р. № 806-р. : [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/806-2013-%D1%80>

⁵ Про схвалення Концепції Державної цільової програми розвитку аграрного сектору економіки на період до 2020 року : розпорядження Кабінету Міністрів України від 30 грудня 2015 р. № 1437-р. : [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/1437-2015-p>

⁶ Стратегія збалансованого використання, відтворення і управління ґрунтовими ресурсами України [Текст] / С. А. Балюк, В. А. Величко, М. О. Горін та ін.; наук. ред. С. А. Балюк, В. В. Медведєв. – К : Аграр. наука, 2012. – С. 147.

⁷ Там само. – С. 147.

⁸ Там само. – С. 148.

⁹ *Третьяк А. М.* Теоретичні основи формування земельного капіталу як похідного від природного та людського / А. М. Третьяк : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://econj.dea.gov.ua/wp-content/uploads/2013/02/Foundati.pdf>

¹⁰ Там само.

¹¹ Там само.

¹² *Остапчук С. М.* Сутність та соціально-економічна значимість земельного капіталу в аграрній галузі [Текст] / С. М. Остапчук // Економіка: реалії часу. – 2014. – № 2 (12). – С. 169.

¹³ Там само. – С. 170.

¹⁴ Там само. – С. 172.

¹⁵ Там само. – С. 172.

¹⁶ Великий тлумачний словник сучасної української мови [Текст] / ред.-упоряд. В. Т. Бусел. – К. ; Ірпінь : ВТФ «Перун», 2005. – С. 175.

¹⁷ Там само. – С. 182.

¹⁸ *Петров В. В.* Экология и право [Текст] : моногр. / В. В. Петров. – М. : Юрид. лит., 1981. – С. 25.

¹⁹ Там само. – С. 25.

²⁰ Концепція рекультивації земель, порушених за відкритого та підземного видобутку корисних копалин [Текст] / С. А. Балюк, Л. В. Єстеревська, А. П. Травлєєв та ін. – Х. : КП «Міська друкарня», 2012. – С. 10–11, 33.

²¹ *Мірошніченко А. М.* Земельне право України : навч. посіб. / А. М. Мірошніченко. – К. : Алерта, 2012. – С. 317.

²² Про охорону культурної спадщини : Закон України від 8 червня 2000 р. № 1805-III // Відомості Верховної Ради України. – 2000. – № 39. – Ст. 333.

²³ *Донець О. В.* Правовий режим земель історико-культурного призначення [Текст] : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.06 / О. В. Донець; Національна юридична академія України імені Ярослава Мудрого, 2010. – С. 6.

²⁴ Про охорону земель : Закон України від 19 червня 2003 р. № 962-IV // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 39. – Ст. 349.

²⁵ *Олейников С. М.* Система права [Текст] / С. М. Олейников // Теорія держави і права: підруч. / О. В. Петришин, С. П. Погребняк, В. С. Смородинський та ін.; ред. О. В. Петришин. – Х : Право, 2015. – С. 184–185.

²⁶ Там само. – С. 184–185.

²⁷ *Орехов И. В.* Понятие и признаки субинститута права: настоящее и будущее [Текст] / И. В. Орехов // Вестник Омского университета. – 2016. – № 3. – С. 53. – (Серия «Право»).

²⁸ Там само. – С. 53.

Резюме

Лісова Т. В. Відновлення земель: економічний та правовий аспекти.

Статтю присвячено дослідженню відновлення земель в економічному та правовому аспектах. Акцентовано увагу на особливостях відновлення окремих категорій земель. Здійснено порівняльний аналіз відновлення та відтворення земель.

Ключові слова: відновлення, заходи, відтворення, охорона, землі, ґрунти, земельні ресурси.

Резюме

Лисова Т. В. Восстановление земель: экономический и юридический аспекты.

Статья посвящена исследованию восстановления земель в экономическом и правовом аспектах. Акцентировано внимание на особенностях восстановления отдельных категорий земель. Осуществлен сравнительный анализ восстановления и воспроизводства земель.

Ключевые слова: восстановление, мероприятия, воспроизводство, охрана, земли, почвы, земельные ресурсы.

Summary

Lisova T. Recovery of lands: economic and legal aspects.

The article is devoted research of recovery of lands in economic and legal aspects. Attention is accented on the features of recovery of separate categories of lands. The comparative analysis of recovery and reproduction of lands is carried out.

Key words: recovery, measures, reproduction, protection, lands, soils, landed resources.

ЧАСОПИС КИЇВСЬКОГО УНІВЕРСИТЕТУ ПРАВА

Український науково-теоретичний часопис

Заснований
у жовтні 2001 року

2017/1

Виходить
4 рази на рік

Київський університет права НАН України
Інститут держави і права ім. В.М.Корецького НАН України

Головний редактор

Шемшученко Ю.С.

Заступник

головного редактора

Бошицький Ю.Л.

Редакційна колегія

Андрійко О.Ф.,
Батанов О.В.,
Горбатенко В.П.,
Костенко О.М.,
Кулинич П.Ф.,
Луць В.В.,
Оніщук М.В.,
Пархоменко Н.М.,
Савчук К.О.,
Усенко І.Б.,
Ходаківська Т.В. (редактор),
Чернецька О.В.

Іноземні члени редакційної колегії

Райнер Арнольд (Німеччина),
Богуслав Банашек (Польща),
Уільям Батлер (США),
Арнольд Варенвальд (Німеччина),
Андрас Торма (Угорщина),
Адам Махарадзе (Грузія),
Герберт Шамбек (Австрія)

Рекомендовано до друку
Вченою радою
Київського університету права
НАН України
(протокол № 5 від 25.04.2017)
Вченою радою
Інституту держави і права
ім. В.М.Корецького
НАН України
(протокол № 5 від 23.03.2017)

Передплатний індекс
23994

ISSN 2219-5521

ЗМІСТ

Онисьченко Н. М. Гласність і обізнаність у праві: соціальна необхідність
чи особиста потреба 4

Видатні правознавці України

Андрусяк Т. Г. Михайло Драгоманов – ключова постать української
правової думки XIX ст. 8

Теорія та історія держави і права. Філософія права

Антошкіна В. К. Правова природа результатів тлумачення цивільно-правових норм 14

Кабанець О. С. До питання про ціннісно-правові аспекти сучасної демократії 20

Хахнич В. С. Деякі аспекти функціонування юридичного факультету
в Львівському університеті (1920–1930-х рр.) 25

Костенко І. В. Роль навчальних закладів України у становленні європейських
стандартів освіти (XVI–XVIII ст.) 30

Титко А. В. Концептуальні підходи до визначення «дифамації» в загальній
доктрині права 33

Гончар Д. В. Міжнародні стандарти надання безоплатної правової допомоги
та їх вплив на національний правопорядок 37

Конституційне право та конституційний процес в Україні

Демиденко В. О. Принципи муніципального права як фундаментальна основа
муніципальної реформи в Україні 40

Журавльова Г. С. Конституційний принцип заборони дискримінації
та обґрунтованість відмінного ставлення до особи 44

Корнієнко П. С. Правозахисна діяльність адвокатури як ефективний спосіб
запобігання свавілля держави 49

Мартянова Т. С. Пряма дія Конституції України як умова незалежності судової влади 54

Миколенко В. А. Європейський досвід удосконалення організації та діяльності
прокуратури в контексті конституційної модернізації 57

Подорожна Т. С. Верховенство конституції як складова верховенства права:
проблеми конституціоналізації правового порядку 61

Прокопенко І. П., Доронін В. Є. Правовий аналіз захисту прав та свобод
у Росії та Україні 64

Дубас В. В. Європейські стандарти конституційної скарги (за позиціями
Венеціанської комісії) 67

Сподинський О. О. Набуття і припинення (позбавлення) громадянства:
історія та сучасність 71

Адміністративне право і процес. Фінансове право. Інформаційне право

Гедзюк О. В. До питання кваліфікації доходу, що впливає на зміни у майновому
стані суб'єкта декларування 75

Карпунцов В. В. Проблемні питання розмежування процесуальної компетенції керівника органу прокуратури та прокурора прокуратури у справах про адміністративні правопорушення	79
Москаленко С. І. Система органів публічної влади, які здійснюють державний контроль в галузі цивільної авіації	82
Німко О. Б., Мамчур С. М. Історія виникнення реадмісії та аналіз зарубіжного досвіду правового регулювання реадмісії	86
Охотнікова О. М. Роль державного управління в сфері моніторингу земель в Україні	92
Панасюк Р. П. Камералістика в системі регулювання господарських правовідносин	95
Пожидаєва М. А. Перехід від валютних обмежень до правової регламентації як сприятлива умова для ефективного функціонування платіжних систем в Україні	98
Чернадчук Т. О., Сокоренко Н. В. Аналіз правових засад фінансування бюджетів об'єднаних територіальних громад в умовах децентралізації	104
Шинкарук О. В., Співаков І. І. Державний контроль як форма захисту виборчих відносин	107
Майданевич Г. А. Особливості підстав адміністративно-деліктних відносин у сфері використання та охорони природних ресурсів	111
Павлюк Н. М. Складові елементи адміністративно-правового статусу Національної поліції України як суб'єкта захисту права власності	116
Паніотов Є. К. Адміністративно-правові відносини в діяльності Національного центрального бюро Інтерполу	119

Проблеми цивільного та підприємницького права в Україні

Курило М. П. Цивільнісний процес в умовах проведення судово-правової реформи	124
Пашиков В. М., Олефір А. О. Зарубіжний досвід правового регулювання реклами лікарських засобів	129
Бірюков І. А. До законодавчого визначення поняття шлюбу	136
Василина Н. В., Круковес В. В. Правовий статус заявників та заінтересованих осіб у справах про встановлення факту проживання однією сім'єю чоловіка та жінки без шлюбу	140
Великанова М. М. Методична складова пізнання юридичного ризику	144
Горбань Н. С. Договір страхування життя	150
Дерій О. О. Актуальні питання представництва сторін виконавчого провадження адвокатом	155
Кожевникова В. О. Законодавче обмеження права на укладення релігійного шлюбу в Україні	158
Макаренко Н. А. Особливості розгляду позовів про захист честі та ділової репутації	161
Надьон В. В. Зв'язок суб'єктивного цивільного обов'язку з нормою права та правовідносинами	166
Островська Б. В. Право на життя в контексті Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод та науково-технічного прогресу в біомедицині	170
Похиленко І. С. Правове регулювання договору про надання ритуальних послуг	174
Шкрібєць Д. В. Дослідження доказів як етап процесу доказування в цивільному судочинстві	178
Бойко А. О. Функції завдатку в контексті динаміки зобов'язальних правовідносин	183
Верхола Ю. В. Джерела правового регулювання договору водопостачання та водовідведення	187
Данилова І. О. Правове регулювання туристичної діяльності в Україні	191
Майка Н. В. Проблеми інституційної належності права володіння та прав з обмеженою речовою природою	196
Муляр М. С. Стан вітчизняних цивільно-деліктних досліджень правовідносин споживчого кредитування	201
Панченко О. І. Проблема визначення розміру відшкодування моральної шкоди, завданої неправомірними діями поліцейських в Україні	207
Панькевич Р. В. Критерії правомірного втручання держави у право власності особи з урахуванням практики Європейського суду з прав людини	212
Строкач І. І. Деякі проблемні питання виконавчого напису нотаріуса в судовому процесі	218
Чабан О. А. Пасивні суб'єкти права фізичної особи на таємницю про стан здоров'я	220
Чекіта В. Г. Процедура нотаріального посвідчення консулом аліментних договорів	223

Проблеми права інтелектуальної власності

Бошицький Ю. Л., Швантнер М. Щодо типового положення ВОІВ про політику в сфері інтелектуальної власності для університетів і науково-дослідних установ	231
Андрусів У. Б. Особливості правового статусу кабельних провайдерів	237
Рассомахіна О. А. Положення міжнародних договорів щодо підстав для відмови у наданні правової охорони описовим позначенням	243
Демченко Я. О. Теоретико-правові особливості визначення майнових прав суб'єктів господарювання в сфері авторського права та суміжних прав	249

Аграрне, земельне та екологічне право

Лісова Т. В. Відновлення земель: економічний та правовий аспекти	258
Дудар М. І. Історико-правові аспекти становлення та розвитку дозвільної системи у сфері використання та охорони надр в Україні	262
Дударенко В. В. Порівняльно-правова характеристика аграрної розписки та форварду в механізмі кредитування агрохолдингу	268
Жмудінський В. П. Правові категорії суб'єктів аграрного права	272
Зайчко О. В. Поняття та сутність явища незаконної порубки лісу	276
Кулинич А. П. Правові аспекти розширення повноважень органів місцевого самоврядування щодо розпорядження землями в умовах децентралізації влади	282

Кримінальне право та кримінологія

Шаблістий В. В. Безвідповідальні зловживання та перевищення влади, службова недбалість: що далі?	287
Біленчук П. Д., Обіход Т. В. Правове і криміналістичне забезпечення протидії ядерному тероризму	292
Бобрик К. Ю. Використання спеціальних знань при розслідуванні злочинів, вчинених злочинною організацією	296
Калиновський О. В., Школьніков В. І. Використання методу кримінального аналізу для протидії організованій злочинності	300
Мудрак І. В. Проблематика оскарження потерпілим недотримання розумних строків під час здійснення кримінального провадження	303
Назарук О. І., Ковальова Р. Я. Режим відеоконференції у кримінальному процесі: переваги та недоліки	307
Ніколасенко Т. Б. Поняття, ознаки покарань, пов'язаних з ізоляцією особи військовослужбовця	311
Чуваков О. А. Деякі питання щодо видових об'єктів злочинів проти основ національної безпеки України	316
Запорожець Р. А. Загальносоціальні заходи запобігання вчиненню шахрайств у сфері іпотечного кредитування	321
Карпова Н. Ю. Суддя як суб'єкт злочину, передбаченого ч. 1 ст. 374 КК України	325
Олійник Д. О. Поняття та види корупційних злочинів, що вчиняються при здійсненні митних процедур	329
Ониськів А. М. Кримінальна відповідальність за злочини проти порядку проходження військової служби за військово-кримінальним законодавством Німеччини та Франції	333

<i>Усагова Т. І. Основні стратегічні напрями запобігання злочинам, пов'язаним зі створенням або утриманням місць розпусти та звідництвом</i>	337
<i>Харкевич О. О. Детермінанти, що впливають на зростання злочинів, що вчиняються злочинними організаціями</i>	342

Правова система України й міжнародне право, порівняльне правознавство

<i>Прутیکا Ю. Д. Уніфікація процедур надання міжнародної правової допомоги в межах Європейського Союзу</i>	348
<i>Попко В. В. Система місцевого самоврядування в Королівстві Норвегія</i>	353
<i>Тронін З. В. Сучасна основа вирішення міжнародних спорів: принцип мирного вирішення міжнародних спорів чи принцип захисту прав та інтересів суб'єктів міжнародних правовідносин</i>	358
<i>Харчук О. О., Білий О. О. Група Світового банку в системі міжнародних валютно-кредитних інституцій</i>	362
<i>Грачова В. В. Поняття універсальних антитерористичних договорів</i>	366
<i>Хмельова І. Є. Визнання урядів: класичні підходи та сучасні тенденції</i>	370

Гість номера

<i>Veronika Szikora. Modernisierung und Reformen in deutschen und österreichischen Gesellschaftsrecht</i>	374
<i>Ткач Д. І. Угорська національна меншина в Україні – політико-правовий аспект</i>	378

Юридична освіта

<i>Ореховський М. Л., Коломієць В. А. Як судді допомагають слідчим та прокурорам уникати судового контролю за вилученням майном</i>	383
--	-----

Студентська трибуна

<i>Гвагвалія М. М. Спрощений порядок захисту прав осіб в цивільному та нотаріальному процесі: порівняльний аспект</i>	386
<i>Кукса Т. В. Підстави виникнення сімейних правовідносин</i>	389
<i>Мусієнко Н. Є. Правонаступництво як підстава переходу права на арбітражну угоду</i>	391
<i>Недошовенко А. О. Договір будівельного підряду та договір підряду на капітальне будівництво: порівняльна характеристика та особливості правового регулювання</i>	394
<i>Непийвода І. В. Правове забезпечення комерційних послуг із транспортування вантажів на навколосезонну орбіту у США</i>	399
<i>Панасюк К. В. Проблемні питання судового розгляду справ за нововиявленими обставинами</i>	405
<i>Письменна А. О. Характеристика взаємодії держави та церкви як сили, яка регулює суспільні відносини: історичні етапи</i>	409
<i>Подворна К. І. Деякі аспекти заповіту з умовою</i>	413
<i>Суліма Ю. О. Проблемні питання оскарження в адміністративних судах адміністративних актів суб'єктів публічної адміністрації</i> ..	417
<i>Топча А. О. Баланс приватних і публічних інтересів при вирішенні податкових спорів</i>	422

Рецензії

<i>Біленчук П. Д., Шульга О. О. Світоглядно-філософські засади кримінологічної науки в Україні: ідеї, інновації, ноу-хау</i>	425
--	-----

Наукова хроніка

<i>Новий партнер КУП НАНУ – громадська організація «Наукове товариство історії дипломатії та міжнародних відносин»</i>	427
<i>X Міжнародна науково-практична конференція «Наукові читання, присвячені пам'яті В. М. Корецького»</i>	427
<i>Зустріч ректора КУП НАНУ з Надзвичайним і Повноважним Послом Республіки Болгарія в Україні паном Красміром Міччевим</i>	428
<i>Зустріч ректора КУП НАНУ з Надзвичайним і Повноважним Послом Грузії в Україні Міхеїлом Уклебою</i>	429
<i>Зустріч з представником Всесвітньої організації інтелектуальної власності Євгеном Сесицьким</i>	429
<i>Майстер-клас спеціаліста з авторського права Угорщини Міхала Фічора</i>	429
<i>Майстер-класи професора Аттілі Петерфалві</i>	430
<i>Майстер-клас на тему: «Наслідки вступу до ЄС для національної правової системи на прикладі Польщі»</i>	430
<i>Круглий стіл за участю представників делегації Китайської Народної Республіки</i>	430
<i>Зустріч ректора КУП НАНУ з представниками Міністерства освіти і науки та Всесвітньої організації інтелектуальної власності</i>	431
<i>VIII Всеукраїнська науково-практична конференція «Актуальні проблеми правотворення в сучасній Україні»</i>	431

Наші ювіляри

<i>Ювілей відомого правознавця (до 60-річчя з дня народження професора І. Б. Усенка)</i>	433
--	-----

<i>Редакційні повідомлення</i>	434
--------------------------------------	-----

«Часопис Київського університету права» внесено до Міжнародної наукометричної бази «Index Copernicus International» (Польща)

Ліцензійною угодою від 10.10.2014 р. «Часопис Київського університету права» внесено до Міжнародної наукометричної бази даних HeinOnline (США)

«Часопис Київського університету права» внесено до переліку фахових видань за спеціальністю «Юридичні науки» (Постановою Президії ВАК України № 1-05/6 від 12.06.02; Постановою Президії ВАК України № 1-05/3 від 14.04.10; наказ Міністерства освіти і науки України № 528 від 12.05.2015).

Адреса редакції: 01601, м. Київ, вул. Трьохсвятительська, 4.
Головний редактор: (044) 278-51-55. Редактор: (044) 235-63-24.

E-mail: chasprava@ukr.net

www.kul.kiev.ua

Редактор *Т.В.Ходаківська*. Художник *Н.М.Косяк*
Комп'ютерне макетування: *Г.П.Кондрашин*

Свідцтво про державну реєстрацію друкованого засобу масової інформації КВ № 16356-4828ПР від 19.02. 2010 р.
Підп. до друку 28.04.2017. Формат 60x84 1/8. Друк офсетний. Ум.-друк. арк. 50,45. Обл.-вид. арк. 57,25. Наклад 500 прим.
Видання та друк: Київський університет права НАН України. 01601, м. Київ – 1, вул. Трьохсвятительська, 4. Тел. 278-73-11.